

Ekolojik, Ekonomik ve Sosyal Sürdürülebilirlik İçin

istanbul Gelişim Üniversitesi

Bölüm Adı

Sağlık BilimleriYüksekokulu Hemşirelik Bölümü

Dersin Adı

Halk Sağlığı Hemşireliği HEY- 442

Dersin Haftası: 14. Hafta

Dersin Öğr. Gör. Adı: **Öğr. Gör. A. Mücella SOYDAN**

E-Posta:

amsoydan@gelisim.edu.tr

Telefon: 212 422 70 00 D: 430

DERS BİLGİLERİ

Ders Günü ve Saati

20 Mayıs 2022 Cuma 09:00-12:10

Dersin Kredisi

8 Kredi

GBS Linki

<https://gbs.gelisim.edu.tr/ders-detay-5-51-13325-1>

Görüşme Gün ve Saatleri

20 Mayıs 2022 Cuma – 13:00 -14:00

Dersin Öğretim Üyesinin Konumu

B Blok SBYO 27/A

Geçen Ders Hakkında

12. Toplum Ruh Sağlığı

Ruh sağlığı,

erken çocukluktan ölüme kadar devam eden; düşünce, iletişim becerileri, öğrenme ve duygusal gelişimle süren, kendine güven ile güçlenen süreci ifade eden bir kavramdır.

Yaşamın anlamı, kişinin hayatı boyunca ne gibi olaylar yaşadığı değil, bu olayları nasıl ele aldığı ve baş ettiği ile ilgilidir.

Birey yaşamı boyunca bazı sorunlarla ve **engellerle karşılaşır**.
Bunları **aşmaya çalışır** ve çözdükçe **olgunlaşır**.

Geçen Ders Hakkında

Tüm ülkelerde ruh sağlığı sorunları, bir toplum sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir.

Halk sağlığının geliştirilmesinde hastalıkların önlenmesi ve kişinin iyilik durumunun korunarak yükseltilmesi önceliklidir.

Bu nedenle halk sağlığı uygulamaları kapsamında ruh sağlığının geliştirilmesi ve ruhsal bozuklukların önlenmesi giderek önem kazanmaktadır.

Geçen Ders Hakkında

Halk sağlığı alanında ruh sağlığı yaklaşımı*;

Epidemiyolojik sürveyans yaklaşımı,
Ruh sağlığının korunup geliştirilmesi,
Ruhsal bozuklukların önlenmesi,
Erken teşhis ve tedavi,
Toplumun ruh sağlığı hizmetlerine kolaylıkla ulaşmasını sağlayıcı çalışmaların yapılması.

*Bu hizmetler hastane dışında, bireyin evi/yaşadığı ortamda sunulan, hastane merkezli değil, toplum merkezli hizmetlerdir.

Geçen Ders Hakkında

Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri

Ruh Sağlığı Hastalıkları bulunan hastalara, hastane dışında tedavi ve rehabilitasyon hizmeti veren, kuruluşlarıdır.

Şizofreni ve benzeri psikotik bozukluklar ve Bipolar Duygulanım Bozukluğu gibi kronik ruhsal hastalıkları olan hastalara, psikososyal destek hizmetlerinin verildiği, takip ve tedavilerinin yapıldığı ve sosyal rehabilitasyonlarının sunulduğu merkezlerdir.

Toplum Ruh Sağlığı Hemşiresinin Görev Yetki ve Sorumlulukları primer, sekonder ve tersiyer korumada özel önem taşımaktadır.

Haftalık Akış

13. Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı

Sosyal Çalışmanın Amaçları

Sosyal Fonksiyonda Bulunma Kavramı

Temel Gereksinimler

En Önemli Sosyal Roller

Sosyal Çalışmanın Bazı Temel Varsayımları

Toplumda Riskli Gruplar (İncinebilir Gruplar)

İncinebilir Yetişkinlerin Hakları

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

İncinebilir Gruplar İçin Birincil (primer) Korunma

İncinebilir Gruplar İçin İkincil (sekonder) Korunma

İncinebilir Gruplar İçin Üçüncül (tersiyer) Korunma

Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımanın Yararları

Kültürel Uygulamalarda Temel İlkeler

Hemşirelerin Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımada Göz Önünde Bulundurması Gereken Özellikler

Haftalık Öğrenim Kazanımları

13. Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal Çalışma, Halk Sağlığı ve Amaçlarını Bilir, Açıklar

Toplumda Riskli Gruplar (İncinebilir Gruplar)ı Bilir, Açıklar

İncinebilir Yetişkinlerin Haklarını Bilir, Sıralar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekleri Bilir, Açıklar

İncinebilir Gruplar İçin Birincil (primer) Korunmayı Bilir, Sıralar

İncinebilir Gruplar İçin İkincil (sekonder) Korunmayı Bilir, Sıralar

İncinebilir Gruplar İçin Üçüncül (tersiyer) Korunmayı Bilir, Sıralar

Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımanın Yararlarını Bilir, Açıklar

Kültürel Uygulamalarda Temel İlkeleri Bilir, Sıralar

Hemşirelerin Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımada Göz Önünde Bulundurması Gereken Özellikleri Bilir, Sıralar, açıklar

Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı

Dünya Sağlık Örgütü anayasasında sağlık şöyle tanımlanmıştır:

**“Sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil,
bedence, ruhça ve sosyal yönden tam iyilik halidir.”**

Bu tanımda bedence ve ruhça iyilik hali sağlığın en bilinen yönleridir.

Toplumda Riskli Gruplar

Oysa

“Sosyal yönden tam iyilik hali”
açıklanması gereken bir kavramdır.

Bu kavramı açıklayabilmek için sağlığın sadece

kişisel bir olgu olmadığını,
toplumsal yönünün de bulunduğunu
belirtmek gerekir.

Toplumda Riskli Gruplar

Kişinin sosyal yönden tam iyilik halinde olmasının ön koşulu sosyal yaşantısının sağlıklı olmasıdır.

1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinde

“Yaş, cins, ırk, din, siyasal inanç ve sosyo-ekonomik güç ayrıcalığı olmaksızın herkesin mümkün olan en yüksek düzeyde sağlık hizmetine kavuşması doğal hakkıdır” yargısı yer almıştır.

Bu bildirgeye Türkiye dahil her ülke katılmış olmasına karşın, hükümetlerin bir çoğu halklarına bu hakkı sağlayamamışlardır.

Toplumda Riskli Gruplar

**Çalışma ve yaşam güvenliğinin sağlanamadığı,
iş bulma olasılığının bulunmadığı,
gelir dağılım dengesizliğinin yarattığı huzursuzluğun giderilemediği
toplumlarda
kişinin
tam iyilik halinde olması
olanaksızdır.**

Toplumda Riskli Gruplar

Halk Sağlığı Hemşireliği- DSÖ Tanımı:

- Birey aile ve toplum sağlığını yükseltmek,
- fizik ve sosyal çevreyi olumlu hale getirmek,
- toplumu hastalık ve sakatlıklardan korumak

için çalışan,

- halk sağlığı ve sosyal yardımın bazı evrelerini kapsayan, hemşirelikte özel bir daldır.

Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal Çalışmanın Amaçları:

1. İnsanlara sosyal fonksiyonda bulunmalarını geliştirmeleri için yardım etmek
2. İnsanların iyi olma durumlarını artıracak/zenginleştirecek ve sosyal fonksiyonda bulunmalarındaki problemleri önleyecek sosyal koşulları yaratmak

Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal Fonksiyonda Bulunma Kavramı

Bir kişinin kendisinin **temel gereksinimlerini** karşılamak üzere

ve

kendisinin **en önemli sosyal rolünü** oynaması için gereken görevleri ve faaliyetleri,

içinde yaşadığı belli bir **alt kültürün beklediği gibi**

gerçekleştirme yeteneğidir.

Toplumda Riskli Gruplar

Temel Gereksinimler

- ✓ Yiyecek, içecek, barınak ve medikal bakım temin etme,
- ✓ Kendini olumsuz koşullardan sakınma,
- ✓ Sosyal kabul ve destek görme,
- ✓ Yaşamı anlamlı bulma ve bu yaşam amacına sahip olma, gibi gereksinimler...

Toplumda Riskli Gruplar

En Önemli Sosyal Roller

- ✓ Aile üyesi,
- ✓ Ebeveyn,
- ✓ Eş,
- ✓ Öğrenci,
- ✓ İşveren,
- ✓ Komşu,
- ✓ Vatandaş

gibi yaşam boyunca hem kendisi hem de diğerleri için önemi değişen roller

Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal alışmanın Bazı Temel Varsayımları

1. Her birey **değerlidir**,
2. Sosyal alışma yapan kişinin **dinleme sanatına** sahip olması son derece önemlidir,
3. Bireyin kendi **kararlarını verme hakkı** vardır,
4. Ancak **bireyin katılımı** sağlandığında sosyal çalışma başarılı olur,
5. **İnsan davranışları** amaçlıdır.

Toplumda Riskli Gruplar

Toplumda Riskli Gruplar (İncinebilir Gruplar)

İncinebilirlik:

- Temel fonksiyonları yapabilmek için bir **yardıma ihtiyaç duyma** (bağımlılık);
- Başkalarıyla **iletişim kurmayı engelleyen** bir durumda bulunma;
- Saldırılardan, kötü davranışlardan, suistimallerden **kendini koruyamama hali** olarak tanımlanmaktadır.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilirlik:

- Kırılganlık,
- Hasar görebilirlik,
- Korunmasızlık,
- Örselenebilirlik,
- Saldırı ve tenkide açık olma hali

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Olarak Kabul Edilen Kişiler

- 18 yaş ve altı çocuklar,
- Gebe kadınlar,
- Yaşlı ve kırılğan olanlar,
- Öğrenme güçlüğü bulunanlar,
- Mental hastalığı bulunanlar (Bunama, vd.),
- Fiziksel yetersizliği bulunanlar,
- Uyuşturucu madde kullananlar,
- Sokakta yaşayan çocuklar,
- Tutuklular,
- Sağlıksız cinsel ilişkide bulunanlar (Seks işçileri, homoseksüeller
- Sınırlı eğitim almış ya da hiç eğitim almamışlar (aydınlatılmış onam bilgisini anlamakta zorlananlar),
- Sağlık kaynaklarından sınırlı derecede yararlanma hakkına sahip olan -düşük ekonomik düzeyde olan- kişiler,
- Evsizler,
- Sığınmacılar, mülteciler

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

Güçlünün – güçsüzü koruması ile ilgili temelve en eski ahlak ilkesi;

her bir kişiye;

- **Güçsüz olanı kollama,**
- **Haklarını kullanmasına olanak tanıma,**
- **Zarar görmesini engelleme**

yönünde ödevler yüklemektedir.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

Devlet; incinmesi daha kolay olan kişilerin

- haklarını kullanmalarına olanak tanımak,
- onların fiziksel, psikolojik, ekonomik, hatta sosyal yönden suistimal edilmesini önlemek adına

yasalarla koruma çemberi oluşturmaktadır.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

Bu kişilerin incinmesine neden olabilen kötü davranışı caydırıcı yasal düzenlemeler işletilmelidir (Çocuk ve Yaşlı Bakım Evleri ziyaretleri, kontrolleri gibi).

Ancak bu, yeterli değildir.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

Bu kişilerin görebileceği zararları en aza indirebilmek için;

- **Toplum örgütlenmeli,**
  - **Özel eğitimler sağlanmalı,**
- Kurumsal sorumluluk kadar **bireysel sorumluluk da geliştirilmeli,**
  - Etik duyarlılık yükseltilmelidir.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- İncinebilir gruplara yönelik sivil toplum kuruluşları kurulabilir.
- Bu STK'lar, onlara özel eğitimler, kurslar düzenleyebilir,
- Barınma ve gıda yardımında bulunabilirler
- Ekonomik yönden destek verebilirler.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

Örneğın; sokakta yaşamak, çalışmak zorunda kalan çocukların ve gençlerin barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için kurulan dernekler

- Türkiye Sokak ocukları Vakfı
- Umut ocukları Derneği

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Yapılabilecekler

- Sağlık çalışanlarına, incinebilir kişilerin yararının korunması, zarar gormelerinin engellenmesi yönünde ödevler düşmektedir.
- İncinebilir olan kişilerin kendilerine yapılacaklar hakkında bilgilendirilmesi, en azından haberdar edilmesi, aydınlatılmış onamının alınması,
- Kendilerine bakamasalar da kararlara dâhil edilmesi,

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Yetişkinlerin Hakları:

- İncinebilir kişiler; diğer yetişkinler ile aynı haklara sahiptir. Yaşa ve zekâ kapasitesini dikkate almaksızın tüm yetişkinler aşağıdaki haklara sahiptir.

Her bir kişi;

- Onurlu ve güvenli yaşama ile hatalı tıbbi uygulamalardan korunma hakkına,
- Sahip oldukları fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarının karşılanması hakkına,
- Kendi kararlarını verme hakkına,
- Kendi isteğine göre ziyaretçi seçme hakkına,
- Özerkliğini sürdürme/koruma (sağlık durumu izin verdiği ölçüde) hakkına sahiptir.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Birincil (primer) Koruma:

- Sığınmacılara, evsizlere **barınak** sağlanması, **sağlık hizmetleri** verilmesi,
- Yoksullara **gıda** yardımı yapılması,
- Sokakta yaşayan çocuklara **barınak, gıda, eğitim** imkanı sağlanması,
- Yaşlıların **kazalardan korunması için önlem** alınması,
- **Sağlık eğitimi.**

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin İkincil (sekonder) Koruma:

- Cezaevlerinin **tüberküloz yönünden taranması**,
- Gebelik öncesi **TORCH*** testinin yapılması,
- Uyuşturucu madde kullananlara kan yolu ile bulaşan hastalıklar yönünden **taranması**
- Seks işçilerinin **CİBH yönünden taranması**

*Konjenital defektlere neden olduğu bilinen bu enfeksiyonlar TORCH (Tokso plazmozis, diğer enfeksiyon ajanları, Kızamıkçık(rubella), Sitomegalovirüs ve Herpes simpleks virüs) kısaltması ile tanımlanmaktadır.

Toplumda Riskli Gruplar

İncinebilir Gruplar İçin Üçüncül (tersiyer) Koruma:

- Öğrenme güçlüğü bulunanların **özel eğitime** alınması,
- Uyuşturucu madde kullananların, madde kullanımını bıraktıktan sonra **rehabilitasyonu**,
- Kronik hastalıkların **komplikasyonunun önlenmesi**,
- Yaşlılarda **fiziksel-sosyal rehabilitasyon**.

Toplumda Riskli Gruplar

Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımanın Yararları

- Sağlığı koruma ve yükseltme, hastalıklarla baş etme gibi ***davranışların altında yatan faktörleri*** anlamayı sağlar
- Hemşire farklı kültürleri tanımazsa hastaya ait davranışları yanlış anlayabilir, sonucunda hasta ya da kendisi ***kültür şoku*** yaşayabilir.
- ***Bu faktörlerin anlaşılması hedefe ulaşmayı kolaylaştırır, sunulan bakımın etkinliğini ve kalitesini artırır.***

Toplumda Riskli Gruplar

Kültürel Uygulamalarda Temel İlkeler:

1. Kültürün **önemi** üzerinde düşünölmeli
2. Kültürel farklılıklara **değer** verilmeli
3. Bireylerin davranışlarındaki **kültürel etkiler** anlaşılmalı
4. Kültürel farklılığa sahip bireylere **empatik** yaklaşılmalı
5. Bireylere karşı kültürel konularda **sabırlı** olunmalı
6. Kültürel farklılıklara **saygı** gösterilmeli
7. Bireylerin davranışları iyice **analiz** edilmeli
8. Kültürel **bilgi birikimi** oluşturulmalı

Toplumda Riskli Gruplar

Hemşirelerin Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımada Göz Önünde Bulundurması Gereken Özellikler:

1. Sosyal ve *kültürel veriler* toplanmalı
2. Sosyal *birliktelik ortamlarını* tanımalı,
3. *Dürüst, açık*, samimi olunmalı
4. Diğer sağlık çalışanları ile *işbirliği* yapılmalı
5. *Uygun soruları* sorarak veri toplamalı ve bu *verilerin doğruluğundan* emin olunmalı
6. *Toplum liderleri* ile görüşmeli

Haftanın Özeti

Kişinin sosyal yönden tam iyilik halinde olmasının ön koşulu sosyal yaşantısının sağlıklı olmasıdır.

1948 Evrensel İnsan Hakları Bildirgesinde

“Yaş, cins, ırk, din, siyasal inanç ve sosyo-ekonomik güç ayrıcalığı olmaksızın herkesin mümkün olan en yüksek düzeyde sağlık hizmetine kavuşması doğal hakkıdır” yargısı yer almıştır.

Bu bildirgeye Türkiye dahil her ülke katılmış olmasına karşın, hükümetlerin bir çoğu halklarına bu hakkı sağlayamamışlardır.

Haftanın Özeti

Çalışma ve yaşam güvenliğinin sağlanamadığı, iş bulma olasılığının bulunmadığı, gelir dağılım dengesizliğinin yarattığı huzursuzluğun giderilemediği toplumlarda kişinin tam iyilik halinde olması olanaksızdır.

Haftanın Özeti

Halk Sağlığı Hemşireliği- DSÖ Tanımı:

- Birey aile ve toplum sağlığını yükseltmek,
- fizik ve sosyal çevreyi olumlu hale getirmek,
- toplumu hastalık ve sakatlıklardan korumak için çalışan,
- halk sağlığı ve sosyal yardımın bazı evrelerini kapsayan, hemşirelikte özel bir daldır.

Haftanın Özeti

Sosyal Çalışmanın Amaçları:

- İnsanlara sosyal fonksiyonda bulunmalarını geliştirmeleri için yardım etmek
- İnsanların iyi olma durumlarını artıracak/zenginleştirecek ve sosyal fonksiyonda bulunmalarındaki problemleri önleyecek sosyal koşulları yaratmak

En Önemli Sosyal Roller; aile üyesi, ebeveyn, eş, öğrenci, işveren, komşu, vatandaş gibi yaşam boyunca hem kendisi hem de diğerleri için önemi değişen roller

Haftanın Özeti

Sosyal Çalışmanın Bazı Temel Varsayımları

1. Her birey **değerlidir**,
2. Sosyal çalışma yapan kişinin **dinleme sanatına** sahip olması son derece önemlidir,
3. Bireyin kendi **kararlarını verme hakkı** vardır,
4. Ancak **bireyin katılımı** sağlandığında sosyal çalışma başarılı olur,
5. **İnsan davranışları** amaçlıdır.

Haftanın Özeti

İncinebilir Olarak Kabul Edilen Kişiler:

- 18 yaş ve altı çocuklar, Gebe kadınlar,
- Yaşlı ve kırılğan olanlar,
- Öğrenme güçlüğü bulunanlar,
- Mental hastalığı bulunanlar (Bunama, vd.),
- Fiziksel yetersizliği bulunanlar,
- Uyuşturucu madde kullananlar,
- Sokakta yaşayan çocuklar,

- Tutuklular,
- Sağlıksız cinsel ilişkide bulunanlar (Seks işçileri, homoseksüeller
- Sınırlı eğitim almış ya da hiç eğitim almamışlar (aydınlatılmış onam bilgisini anlamakta zorlananlar),
- Sağlık kaynaklarından sınırlı derecede yararlanma hakkına sahip olan -düşük ekonomik düzeyde olan- kişiler,
- Evsizler,
- Sığınmacılar, mülteciler

Haftanın Özeti

Kültürel Uygulamalarda Temel İlkeler:

1. Kültürün **önemi** üzerinde düşünölmeli
2. Kültürel farklılıklara **değer** verilmeli
3. Bireylerin davranışlarındaki **kültürel etkiler** anlaşılmalı
4. Kültürel farklılığa sahip bireylere **empatik** yaklaşılmalı
5. Bireylere karşı kültürel konularda **sabırlı** olunmalı
6. Kültürel farklılıklara **saygı** gösterilmeli
7. Bireylerin davranışları iyice **analiz** edilmeli
8. Kültürel **bilgi birikimi** oluşturulmalı

Haftanın Özeti

Hemşirelerin Sosyal ve Kültürel Yapıyı Tanımada Göz Önünde Bulundurması Gereken Özellikler:

1. Sosyal ve *kültürel veriler* toplanmalı
2. Sosyal *birliktelik ortamlarını* tanımalı,
3. *Dürüst, açık*, samimi olunmalı
4. Diğer sağlık çalışanları ile *işbirliği* yapılmalı
5. *Uygun soruları* sorarak veri toplamalı ve bu *verilerin doğruluğundan* emin olunmalı
6. *Toplum liderleri* ile görüşmeli

Soru ve Öneriler

Öneri: Konu ile ilgili bir makale inceleyiniz

Önerilen Haftalık Çalışmalar

Ülkemizdeki Riskli Gruplar ile ilgili bir çalışmayı inceleyiniz.

• Kaynaklar:

- Akşit T.B., (2015) Sosyal Çalışma ve Halk Sağlığı (Güler Ç, Akın L Ed.), Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, s: 1560-1571.
- Soydan A.M., (1993) Kırsal Kalkınma Modeli, Sosyal Boyutlu Hastalıklarda Sosyal Çalışmalar, Örnek: Lepra, İstanbul, s:6-8.
- Tanrıverdi G., (2015)Kültürel Farklılıklar ve Toplum Temelli Hemşirelik Uygulamaları (Erci B Ed.) Halk Sağlığı Hemşireliği, Göktuğ Yayınları, Amasya, s:392-393.

[https://acikders.ankara.edu.tr/TOPLUMDA RİSK GRUPLARI \(İNCİNEBİLİR GRUPLAR\)](https://acikders.ankara.edu.tr/TOPLUMDA_RISK_GRUPLARI_(INCINEBILIR_GRUPLAR)) Prof. Dr. Ayfer TEZEL
https://www.ttb.org.tr/n_fisek/kitap_1/33.html

Bir Sonraki Ders Hakkında

Final Sınav Tarih- Saat : 3 Haziran Cuma – 14:00

Sınav süre:30 dk

Sınav soru sayısı:20

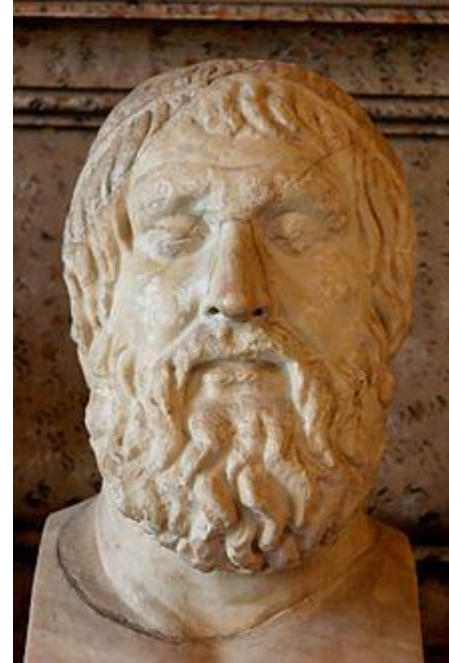

«Başkasına yararı dokunan insan en kusursuz insandır.»

Sophokles

MÖ 496 Atina-MÖ 406 Atina, Oyun yazarı

Katılımınız için

Teşekkür ederiz.

Ekolojik, Ekonomik ve Sosyal Sürdürülebilirlik İçin

İstanbul Gelişim Üniversitesi

